Duurzaamheidsprestaties 2025 op het Veen-Natuur Melkveebedrijf Hegewarren

Veen-natuurinclusieve melkveehouderij scoort sterk op milieu, maar kent ook aandachtspunten

Voor melkveehouders is duurzaamheid steeds vaker een aandachtspunt. Hogere waterpeilen, minder emissies, meer biodiversiteit en tegelijk een economisch gezond bedrijf: het zijn ambities die steeds nadrukkelijker op het erf terechtkomen. Op het Veen-Natuur Melkveebedrijf Hegewarren wordt gewerkt aan een bedrijfsmodel dat deze doelen moet combineren. De resultaten van 2025 geven een eerste inkijk in wat er mogelijk is op nat veen.

De duurzaamheidsresultaten laten zien dat een extensieve bedrijfsvoering met veel weidegang en weinig externe input op verschillende onderdelen goed scoort. Tegelijk zijn er ook duidelijke verbeterpunten zichtbaar.

Lage stikstofverliezen door extensieve bedrijfsvoering

Een van de opvallendste resultaten is het lage stikstofbodemoverschot. In 2025 kwam dit uit op 87 kg stikstof per hectare, ruim onder de hoogste duurzaamheidsnorm van de Friese KPI-systematiek. Dat betekent dat relatief weinig stikstof verloren gaat naar het milieu.

Deze score hangt samen met de extensieve bedrijfsopzet, het ontbreken van kunstmest en het beperkte gebruik van aangevoerd voer. Voor veel veehouders is dit een belangrijke indicator, omdat stikstofverliezen steeds meer gekoppeld worden aan beleid en toekomstige beloningssystemen.

Zeer lage ammoniakemissie per hectare, maar.....

Ook de ammoniakcijfers springen in het oog. De totale ammoniakemissie bedroeg 24 kg per hectare. De emissie vanuit de stal kwam uit op 7 kg per grootvee-eenheid en vanaf het land op 16 kg per hectare. Daarmee blijft het bedrijf ruim binnen de ambitieuze streefwaarden die voor natuur inclusieve melkveehouderij worden gehanteerd.

De combinatie van veel weidegang, een lage veebezetting en uitsluitend organische bemesting speelt hierbij een belangrijke rol. Voor veenbedrijven rondom Natura 2000-gebieden zijn dit interessante resultaten.

De bedrijfsspecifieke ammoniaknorm uit de brief van de landbouwminister van 26 juni jl. bedraagt 0,164 kg NH_3 per fosfaatrecht. Met de huidige emissie van 0,199 kg NH_3 per

fosfaatrecht ligt er dus nog een opgave om de uitstoot verder te verlagen. Een eerste stap is het verlagen van het ruw eiwitgehalte in het rantsoen.

Meer dan 4.000 uur weidegang

Weidegang is misschien wel het meest zichtbare duurzaamheidskenmerk van het bedrijf. In 2025 realiseerden de koeien ruim 4.000 uur weidegang. Daarmee wordt de hoogste duurzaamheidsnorm ruimschoots overschreden van het project Fryske Monitor Tuk Buorkjen.

Veel weidegang draagt niet alleen bij aan dierenwelzijn, maar verlaagt ook emissies, beperkt het energieverbruik en zorgt voor een betere benutting van vers gras. Daarbij bleek dat beweiden goed mogelijk was bij een drooglegging van ongeveer 40 centimeter.

Volledig blijvend grasland

Het volledige bedrijfsareaal bestaat uit blijvend grasland. Daarmee scoort Hegewarren op dit onderdeel maximaal. Blijvend grasland is van belang voor koolstofvastlegging, bodemleven en waterkwaliteit. Vooral op veen speelt dit een belangrijke rol bij het beperken van veenafbraak.

Daarnaast wordt gewerkt aan verdere ontwikkeling van kruidenrijk grasland en groenblauwe dooradering. De eerste stappen zijn gezet, maar de botanische ontwikkeling moet de komende jaren verder zichtbaar worden.

Organische stof blijft op peil

Een gezond veenweidesysteem vraagt om aandacht voor de bodem. De aanvoer van effectieve organische stof kwam uit op 4.643 kg per hectare, ruim boven de hoogste streefwaarde. Dit ondersteunt het bodemleven en helpt de bodemkwaliteit op peil te houden.

Hoewel organische-stofaanvoer niet één-op-één betekent dat veenafbraak wordt gestopt, laat het wel zien dat de bedrijfsvoering sterk gericht is op behoud van bodemkwaliteit.

Eiwit van eigen land stijgt sterk

Een belangrijk doel van kringlooplandbouw is het benutten van eigen voer. In 2024 kwam slechts 34% van het eiwit van eigen land. In 2025 steeg dit naar 63%. Dat is een forse verbetering. Om het in perspectief te plaatsen, Veenweide Nederland scoort gemiddeld 63% in de periode 2019-2024.

Toch blijft verdere verbetering gewenst. Voor de hoogste duurzaamheidsniveaus wordt gestreefd naar meer dan 85% eiwit van eigen land. De vraag is of dit vanuit gezondheidsoogpunt haalbaar is met het huidige type koe. De komende jaren moet

daarom nog efficiënter worden omgegaan met eigen gras en moeten aankopen van eiwitrijk krachtvoer verder worden beperkt.

Aandachtspunt: te veel eiwit in het rantsoen

Waar veel duurzaamheidsindicatoren goed scoren, springt één punt er negatief uit: het eiwitniveau in het rantsoen.

Het ruw eiwitgehalte in het totale rantsoen kwam uit op 176 gram per kilogram droge stof, terwijl de streefwaarde lager ligt dan 160 gram. Het ruw eiwitgehalte in het krachtvoer zat op 183 gr. Dit is voor veenbedrijven te hoog. Ook het ureumcijfer steeg naar 23, boven de gewenste norm.

Dit wijst erop dat de beschikbare stikstof in het rantsoen niet optimaal wordt benut. Er wordt ook geen mais gevoerd, wat een nadeel is voor de benutting. Het gevolg is een hogere stikstofuitscheiding en daarmee meer risico op emissies. Voor 2026 staat verlaging van het eiwitniveau daarom hoog op de agenda. Minder eiwitrijk krachtvoer en een betere benutting van eigen gras moeten hierbij helpen. Op het RE-gehalte in het gras kan minder worden gestuurd. We gebruiken al geen kunstmest.

Fosfaat ook aandachtspunt

Ook de fosfaatbalans verdient aandacht. Het bedrijf had in 2025 een overschot van 16 kg fosfaat per hectare. Dit is een verbetering ten opzichte van 2024, maar nog altijd hoger dan gewenst.

Het grootste deel van dit overschot komt via aangekochte voeders binnen. Verlaging van de krachtvoergift kan daarom niet alleen bijdragen aan lagere kosten, maar ook aan een betere fosfaatbalans. Minder eiwit in het krachtvoer helpt ook. Krachtvoeders met hogere eiwitgehalten hebben hogere fosfor/fosfaat gehalten.

Broeikasgasemissie laag per ha

De berekende broeikasgasemissie bedroeg 15.477 kg CO_2-equivalent per hectare. De extensieve bedrijfsvoering, het blijvende grasland, het ontbreken van kunstmest en het hoge aandeel weidegang dragen hieraan bij. Tegelijk blijft het beperken van veenoxidatie de belangrijkste klimaatopgave voor melkveehouders op veengrond. Daarom blijft de combinatie van peilverhoging en landbouw centraal staan in het verdere onderzoek.

Ook de broeikasgasemissie uitgedrukt per kg meetmelk van 976 gram inclusief de veencorrectie is laag ten opzichte van de referentie bedrijven in de Kringloopwijzer die gemiddeld 1355 scoren. De gehele Kringloopwijzer is te vinden op de site van VIP-Hegewarren. [Downloads – VIP-hegewarren]

Conclusie: duurzaamheidstechnisch veelbelovend

De eerste volledige resultaten van Hegewarren laten zien dat een melkveebedrijf op nat veen uitstekend kan presteren op veel duurzaamheidsindicatoren. Vooral de lage stikstofverliezen, beperkte ammoniakemissie, ruime weidegang en het hoge aandeel blijvend grasland springen eruit.

De belangrijkste uitdaging ligt in het verder sluiten van de kringlopen. Minder eiwit van buiten het bedrijf, een lager ureumgehalte en een betere fosfaatbalans zijn de volgende stappen. Het praktijkjaar 2025 laat in ieder geval zien dat een extensieve melkveehouderij op veen niet alleen kansen biedt voor klimaat, natuur en waterkwaliteit, maar ook waardevolle lessen oplevert voor de toekomst van de Friese veehouderij.